

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Факультет: *математики, природничих наук та
технологій*

Кафедра *філософії, політології та психології*

ФІЛОСОФІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ

СИЛАБУС

2021-2022 навчальний рік

Силабус це персоніфікована програма викладача для навчання студентів та аспірантів з кожного предмета, що оновлюється на початку кожного навчального року.

Силабус розробляється відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця відповідного рівня та згідно навчального і робочого навчального планів, з врахуванням логічної моделі викладання дисципліни.

Силабус розглянутий на засіданні кафедри філософії, політології та психології.

Протокол від «30» жовтня 2020 року № 3

В. о. завідувача кафедри

(Ю.В. Харченко)

Розробник: доктор філософських наук, професор кафедри філософії, політології та психології Харченко Ю.В.

1. Електронна адреса:

Інша контактна інформація:

2. Опис навчальної дисципліни: Філософія та методологія науки

Спеціальність:	Спеціальність 113 Прикладна математика
Освітньо-професійна програма:	«Прикладна математика»
Рівень вищої освіти:	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Форма навчання:	Денна/заочна
Курс:	I
Семестр:	I,II

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни (Нормативна)
Кількість кредитів:	3
Блоків (модулів):	2
Загальна кількість годин:	90
Тижневих годин для денної форми навчання:	2
Лекції	24 год.
Практичні, семінарські	22 год.
Самостійна робота	44 год.
Вид підсумкового контролю:	Залік – I семестр/екзамен – II семестр
Сторінка дисципліни на сайті університету	
Зв'язок з іншими дисциплінами.	Філософія, філософія науки, логіка, психологія, філософія фізики, філософія математики тощо.

3. Зміст дисципліни. Календарно-тематичний план

Назви тем	Кількість годин				
	усього	Денна/заочна ф. н.			
		л	п		с. р.
1					
Теоретична частина					
Тема 1. Роль та призначення науки. Наука як предмет філософського дослідження.		2	2		5
Тема 2. Становлення наукового знання в історії філософії.		2	2		5
Тема 3. Становлення і розвиток сучасної науки. Основні періоди.		2	2		5
Тема 4. Структура наукового знання. Розвиток наукового знання. Рівні наукового пізнання.		2	2		5
Тема 5. Наука як фундаментальна соціальна практика.		2	1		5
Тема 6. Науки як сфера етики. Наука як явище культури.		2	1		5
Тема 7. Методологія наукового дослідження.		2	2		2
Тема 8. Вплив філософії на формування наукової картини світу.		2	2		2
Тема 9. Синергетика та наука. Значення наукової раціональності як філософської проблеми.		2	2		2
Тема 10. Метод і методологія. Класифікація методів.		2	2		2
Тема 11. Методологія індуктивізму. Методологія фальсифікаціонізму.		2	2		2
Тема 12. Методологія конвенціоналізму. Методологія історизму.		2	2		4
Усього годин орієнтовно:	90	24	22		44

4. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Сміслові грані поняття науки	1. Багатогранність феномену науки. 2. Наука як система знань. 3. Наука як особливий вид діяльності. 4. Наука як соціальний інститут.	2
Тема 2. Становлення наукового знання в докласичний період	1. Історична поліморфність наукового знання. 2. Значення античності у становленні теоретичного знання. 3. Середньовічні погляди на теоретичне і експериментальне знання.	2
Тема 3. Основні періоди розвитку сучасної науки	1. Становлення сучасної науки в добу Нового часу. 2. Новації некласичного періоду розвитку науки. 3. Особливості постнекласичної наукової парадигми.	2
Тема 4. Структура	1. Емпіричний рівень наукового дослідження.	2

наукового знання	<ol style="list-style-type: none"> 2. Теоретичний рівень науки. 3. Взаємозв'язок теорії і емпірії. 4. Метатеоретичний ступінь наукового пізнання. 	
Тема 5. Динаміка наукового знання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні характеристики розвитку науки. 2. Еволюційні і революційні періоди розвитку науки. 3. Кумулятивізм і теза про неспівмірність теорій. 4. Інтерналізм і екстерналізм у поясненні розвитку науки. 	2
Тема 6. Соціальна природа науки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історичне становлення науки як соціального інституту. 2. Поняття наукового співтовариства. 3. Принципи наукової комунікації. 4. Зміна статусу науки в інформаційному суспільстві. 	2
Тема 7. Етика науки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеал ціннісно нейтральної науки і його невиправданість. 2. Поняття наукового етосу. 3. Екологізація і гуманізація наукової свідомості. 	2
Тема 8. Наука як феномен культури	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наука і міфологічна свідомість. 2. Наука і релігія. Наука і філософія. Наука і мистецтво. 3. Постпозитивістське відкриття соціокультурної зумовленості науки. 4. Наука як символічна система. 5. Значення науки для формування сучасної цивілізації. 	2
Тема 9. Метод і методологія. Класифікація методів.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. 2. Загальнонаукові методологічні принципи як вимоги до наукової теорії: вимога перевірюваності. 3. Вимога максимальної узагальненості теорії. 4. Вимога перебачувальної сили теорії, вимога принципової простоти теорії. 	2
Тема 10. Методологія індуктивізму.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Метод верифікації. Завдання індуктивно орієнтованої науки. 2. Неможливість створення методології прогнозуючого характеру при дослідженні конкретних питань. 3. Судження як інструмент, істинність або хибність його ствердження. Істинність складного речення – функція істинності його складових. 4. Використання поняття істини при співставленні двох висловлювань. 	2
Тема 11. Методологія фальсифікаціонізму.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема зростання знання. 2. Перехід від аналізу структури до аналізу процесу. 3. Фальсифікаціонізм як кодекс методологічних угод. 	2
РАЗОМ орієнтовно:		22 год.

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Читання спеціальної наукової літератури	44
РАЗОМ орієнтовно:		44 год.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Багдасарьян Н.Г. История, философия и методология науки и техники: Учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / Н.Г. Багдасарьян, В.Г. Горохов, А.П. Назаретян. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 383 с.
2. Бартенев С.А. История и философия экономической науки: пособие к кандидатскому экзамену / С.А. Бартенев. – М.: Магистр, 2011. – 271 с.
3. Бартенев С.А. История и философия эконом. науки: Пособие. / С.А. Бартенев. – М.: Магистр, 2017. – 480 с.
4. Батурин В.К. Философия науки: Учебное пособие / В.К. Батурин. – М.: Юнити-Дана, 2013. – 303 с.
5. Батурин В.К. Философия науки: Учебное пособие / В.К. Батурин. – М.: Юнити, 2015. – 303 с.
6. Бельская Е.Ю. История и философия науки (философия науки): Учебное пособие / Е.Ю. Бельская, Н.П. Волкова. – М.: МАИ, 2014. – 224 с.
7. Бельская Е.Ю. История и философия науки (Философия науки): Учебное пособие / Е.Ю. Бельская, Н.П. Волкова, М.А. Иванов; Под ред. Ю.В. Крянева, Л.Е. Моторина. – М.: Альфа-М, Инфра-М, 2012. – 416 с.
8. Бессонов Б.Н. История и философия науки: Учебное пособие для магистров / Б.Н. Бессонов. – М.: Юрайт, ИД Юрайт, 2012. – 394 с.
9. Бессонов Б.Н. История и философия науки: Учебное пособие для магистров / Б.Н. Бессонов. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 394 с.
10. Борзенков В.Г. История и философия науки. В 4 кн. Кн. 1: Общие вопросы / В.Г. Борзенков. – М.: Моск.университета, 2009. – 264 с.
11. Борзенков В.Г. Философия науки. На пути к единству науки: Учебное пособие / В.Г. Борзенков. – М.: КДУ, 2008. – 320 с.
12. Борзенков В.Г. Философия науки. На пути к единству науки / В.Г. Борзенков. – М.: КДУ, 2008. – 320 с.
13. Борзенков В.Г. История и философия науки. В 4-х т.Т. 1. История и философия науки. В 4-х книгах. Книга I: Общие вопросы: Учебное пособие / В.Г. Борзенков. – М.: МГУ, 2012. – 264 с.
14. Борзенков В.Г. История и философия науки. В 4 кн. Кн. 1: Общие вопросы / В.Г. Борзенков. – М.: Моск.университета, 2012. – 264 с.
15. Булдаков С.К. История и философия науки: Учебное пособие для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук / С.К. Булдаков. – М.: ИЦ РИОР, 2013. – 141 с.
16. Булдаков С.К. История и философия науки: Учебное пособие / С.К. Булдаков. – М.: Риор, 2014. – 256 с.
17. Бучило Н.Ф. История и философия науки: Учебное пособие / Н.Ф. Бучило, И.А. Исаев. – М.: Проспект, 2012. – 432 с.
18. Бучило Н.Ф. История и философия науки: Учебное пособие / Н.Ф. Бучило, И.А. Исаев. – М.: Проспект, 2016. – 432 с.

19. Вальяно М.В. История и философия науки: Учебное пособие / М.В. Вальяно. – М.: Альфа-М, Инфра-М, 2012. – 208 с.
20. Вечканов В.Э. История и философия науки: Учебное пособие / В.Э. Вечканов. – М.: ИЦ РИОР, НИЦ Инфра-М, 2013. – 256 с.
21. Вечканов В.Э. История и философия науки: Учебное пособие / В.Э. Вечканов. – М.: Риор, 2011. – 128 с.
22. Гагаев А.А. Философия здравого смысла: Критика оснований разума. Книга 2-2: Здравый смысл как основание науки / А.А. Гагаев, П.А. Гагаев. – М.: Ленанд, 2015. – 568 с.
23. Гагаев А.А. Философия здравого смысла: Критика оснований разума. Книга 2-1: Здравый смысл как основание науки. Ч.1 / А.А. Гагаев, П.А. Гагаев. – М.: Ленанд, 2015. – 672 с.
24. Гагаев А.А. Философия здравого смысла: Критика оснований разума. Книга 2-1: Здравый смысл как основание науки. Ч.1: Здравый смысл в основаниях философии, математики, естественных, технических, социальных и гуманитарных наук / А.А. Гагаев, П.А. Гагаев. – М.: Ленанд, 2015. – 672 с.
25. Гришунин С.И. Философия науки. Основные концепции и проблемы / С.И. Гришунин. – М.: КД Либроком, 2009. – 224 с.
26. Гусева Е.А. Философия и история науки: Учебник / Е.А. Гусева, В.Е. Леонов. – М.: НИЦ Инфра-М, 2013. – 128 с.
27. Гусева Е.А. Философия и история науки: Учебник / Е.А. Гусева, В.Е. Леонов. – М.: Инфра-М, 2018. – 32 с.
28. Джексон, Т. Философия. Иллюстрированная хронология науки / Т. Джексон. – М.: АСТ, 2017. – 224 с.
29. Зайчик Ц.Р. История и философия науки и техники. Книга 2. Философия науки и техники / Ц.Р. Зайчик. – М.: ДеЛи плюс, 2011. – 320 с.
30. Зайчик Ц.Р. История и философия науки и техники Кн. 1 История науки и техники / Ц.Р. Зайчик. – М.: ДеЛи Принт, 2010. – 480 с.
31. Зайчик Ц.Р. История и философия науки и техники Кн. 1 История науки и техники / Ц.Р. Зайчик, Б.Ц. Зайчик. – М.: ДеЛи принт, 2010. – 480 с.
32. Золотухин В.Е. История и философия науки для аспирантов: кандидатский экзамен за 48 часов: учебное пособие / В.Е. Золотухин. – Рн/Д: Феникс, 2017. – 158 с.
33. Канке В.А. Философия экономической науки: Учебное пособие / В.А. Канке. – М.: Инфра-М, 2012. – 384 с.
34. Канке В.А. Философия экономической науки / В.А. Канке. – М.: Инфра-М, 2012. – 384 с.
35. Канке В.А. Специальная и общая философия науки. Энциклопедия: Словарь / В.А. Канке. – М.: Инфра-М, 2018. – 80 с.
36. Канке В.А. Философия экономической науки: Учебное пособие / В.А. Канке. – М.: Инфра-М, 2017. – 544 с.
37. Карако П.С. Философия и методология науки: В.И. Вернадский. Учение о биосфере и ноосфере / П.С. Карако. – Мн.: Экоперспектива, 2008. – 262 с.
38. Касавин И.Т. Социальная философия науки. российская перспектива / И.Т. Касавин. – М.: КноРус, 2018. – 479 с.
39. Клементьев Д.С. История и философия науки. В 4 кн. Кн. 3: История и философия социологии / Д.С. Клементьев. – М.: Моск. университета, 2009. – 288 с.

40. Кохановский В.П. Философия науки: Учебное пособие / В.П. Кохановский, В.И. Пржиленский, Е.А. Сергодеева. – М.: Норма, 2017. – 416 с.
41. Кохановский В.П. Философия науки: Учебное пособие / В.П. Кохановский, В.И. Пржиленский, Е.А. Сергодеева. – М.: ИКЦ МарТ, МарТ, 2006. – 496 с.
42. Крянев Ю.В. История и философия науки (Философия науки): Учебное пособие / Ю.В. Крянев, Е.Ю. Бельская, Н.П. Волкова. – М.: Альфа-М, 2016. – 366 с.
43. Кузнецов Б.Г. Философия оптимизма: Перспективы науки и философские основы прогноза / Б.Г. Кузнецов. – М.: Ленанд, 2019. – 360 с.
44. Кузьменко Г.Н. Философия и методология науки: Учебник для магистратуры / Г.Н. Кузьменко, Г.П. Отюцкий. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 450 с.
45. Лебедев С.А. Философия науки: краткая энциклопедия (основные направления, концепции, категории) / С.А. Лебедев. – М.: Академический проект, 2008. – 692 с.
46. Лебедев С.А. Философия науки: Терминологический словарь / С.А. Лебедев. – М.: Академический проспект, 2011. – 269 с.
47. Лебедев С.А. Философия науки: Учебное пособие для магистров / С.А. Лебедев. – Люберцы: Юрайт, 2015. – 296 с.
48. Лебедев С.А. Философия науки: общие проблемы: Учебное пособие / С.А. Лебедев. – М.: МГУ, 2012. – 336 с.
49. Лебедев С.А. Философия науки: общие проблемы / С.А. Лебедев. – М.: МГУ, 2012. – 336 с.
50. Лебедев С.А. Философия науки. Терминологический словарь / С.А. Лебедев. – М.: Академический проект, 2011. – 269 с.
51. Лебедев, С.А. История и философия науки / С.А. Лебедев, В.А. Рубочкин. – М.: Моск. университета, 2010. – 200 с.
52. Лебедев С.А. Эпистемология и философия науки. Класическая и некласическая: Учебное пособие / С.А. Лебедев, С.Н. Коськов. – М.: Академический проект, 2014. – 295 с.
53. Лешкевич Т.Г. Философия науки: Учебное пособие / Т.Г. Лешкевич, И.К. Лисеев. – М.: Инфра-М, 2018. – 512 с.
54. Мамзин А.С. История и философия науки: Учебник для магистров / А.С. Мамзин, Е.Ю. Сиверцев. – Люберцы: Юрайт, 2016. – 360 с.
55. Мареева Е.В. Философия науки: Учебное пособие / Е.В. Мареева, С.Н. Мареев, А.Д. Майданский. – М.: Инфра-М, 2018. – 544 с.
56. Мареева Е.В. Философия науки: Учебное пособие для аспирантов и соискателей / Е.В. Мареева, С.Н. Мареев, А.Д. Майданский. – М.: Инфра-М, 2012. – 333 с.
57. Маринко Г.И. История и философия науки. В 4 кн. Кн. 2: История и философия наук об управлении. / Г.И. Маринко, Е.М. Панина. – М.: Моск. университета, 2012. – 240 с.
58. Маринко Г.И. История и философия науки. В 4-х т. Т.2. История и философия науки. В 4-х книгах. Книга 2: История и философия наук об управлении: Учебное пособие / Г.И. Маринко. – М.: МГУ, 2012. – 240 с.
59. Матяш Т.П. Философия и история науки и техники: Учебное пособие / Т.П. Матяш. – М.: Риор, 2017. – 40 с.
60. Матяш Т.П. История и философия науки (для аспирантов) / Т.П. Матяш, Е.Ю. Положенкова, К.В. Воденко. – М.: КноРус, 2014. – 384 с.

61. Могилевский Б.М. Природа глазами физика. (Философия науки) / Б.М. Могилевский. – М.: КД Либроком, 2013. – 272 с.
62. Никитич Л.А. История и философия науки: Учебное пособие / Л.А. Никитич. – М.: Юнити, 2012. – 335 с.
63. Никифоров А.Л. Философия и история науки: Учебное пособие / А.Л. Никифоров. – М.: Инфра-М, 2018. – 384 с.
64. Новиков А.С. Структурный анализ науки: Проблемы. Поиски. Открытия. (Философия научного поиска) / А.С. Новиков. – М.: Ленанд, 2015. – 480 с.
65. Оришев А.Б. История и философия науки: Учебное пособие / А.Б. Оришев, А.А. Мамедов, К.И. Ромашкин. – М.: Риор, 2016. – 109 с.
66. Островский Э.В. История и философия науки: Учебное пособие / Э.В. Островский. – М.: Вузовский учебник, НИЦ Инфра-М, 2013. – 328 с.
67. Островский Э.В. История и философия науки: Учебное пособие / Э.В. Островский. – М.: Вузовский учебник, 2014. – 200 с.
68. Петров Ю. История и философия науки. Математика, вычислительная техника, информатика / Ю. Петров. - СПб.: ВHV, 2012. – 448 с.
69. Платонова С.И. История и философия науки: Учебное пособие / С.И. Платонова. – М.: Риор, 2019. – 128 с.
70. Пржиленский В.И. Философия юридической науки: Учебное пособие / В.И. Пржиленский. – М.: Норма, 2017. – 352 с.
71. Рузавин Г.И. Философия науки: Учебное пособие / Г.И. Рузавин. – М.: Юнити, 2012. – 400 с.
72. Светлов В.А. Философия и методология науки: Учебное пособие / В.А. Светлов, И.А. Пфаненштиль. – М.: Инфра-М, 2019. – 288 с.
73. Смирнова О.В. Философия науки и техники: Учебное пособие / О.В. Смирнова. – М.: Флинта, 2014. - 296 с.
74. Старостин А.М. Философия науки: Учебное пособие / А.М. Старостин. – М.: Дашков и К, 2016. – 368 с.
75. Старостин А.М. Философия науки: Учебное пособие / А.М. Старостин и др. – М.: Дашков и К, 2016. – 368 с.
76. Степин В.С. История и философия науки / В.С. Степин. – М.: Академический проспект, 2012. – 423 с.
77. Степин В.С. История и философия науки / В.С. Степин. - М.: Академический проект, 2014. – 424 с.
78. Степин В.С. Философия и методология науки / В.С. Степин. – М.: Академический проект, 2015. – 716 с.
79. Франк Ф. Философия науки: Связь между наукой и философией. Пер. с англ. / Ф. Франк. – М.: Издательство ЛКИ, 2010. – 512 с.
80. Шишков И.З. История и философия науки / И.З. Шишков. – М.: Ленанд, 2019. – 664 с.
81. Шишков И.З. История и философия науки / И.З. Шишков. – М.: Ленанд, 2018. – 664 с.
82. Kharchenko Julia, Kharchenko Sergej, Olena Sidorkina, Alla Fabrika and Oleg Rusul 2020 Features of application of fundamental knowledge in innovative space: ontological aspect E3S Web of Conferences **157**, 04012 (2020) DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202015704012>
83. Kharchenko Julia, Kharchenko Sergej, Lavrinenko Svetlana and Antipova Olga 2020 Management of social virtuum as a singular space-time continuum and its logistics:

phenomenological divergence and convergence E3S Web of Conferences **175**, 15036 (2020) DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202017515036>

84. Kharchenko Julia, Sergej Kharchenko, Olena Sidorkina, Alla Fabrika and Oleg Rusul 2021 Sustainability of social being as an effect of transforming non-random events into constructive energy (synergetic and transcendent approaches) E3S Web Conferences Volume 258, 07049 (2021) DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202125807049>